

NAPREJ

Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke

Štev. 59.

V Ljubljani, sobota dne 22. septembra 1917.

Leto I.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica štev. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrť leta K 750, za mesec K 250. Za Nemčijo celo leto K 33'60, za ostalo tujino in Ameriko K 42'—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglaš in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

Avstrijski odgovor na papeževo noto.

Dunaj 21. septembra.

Minister vnanih zadev je izročil včeraj papeževemu nunciju cesarjev odgovor na papeževo mirovno noto z dne 1. avgusta t. l. Odgovor se glasi:

Sveti oče!

Z dolžnim spoštovanjem in globoko gineni smo vzeli na znanje nove korake, katere je Vaša svetost v izvrševanju od boga Vam zaupane svete službe storila pri nas in pri drugih se vojskujočih se državah s plemenitim namenom, da dovede težko preskušane narode k sporazumljenju, ki jim prinese zopet mir. S hvaležnim srcem sprejemamo ta novi dar očetovske skrbi, katero Sveti oče, vedno posvečate vsem narodom brez razlike in iz globine naše duše pozdravljamo pretresujoč opomin, katerega Vaša svetost pošilja vladam vojskujočih se narodov.

V času te grozne vojne smo vedno obračali svoje poglede k Vaši svetosti kot oni najvišji osebnosti, ki vsled svojega daleč preko vseh posvetnih zadev segajočega poslanja in vsled svojega visokega pojmovanja naloženih ji dolžnosti, stoji visoko nad vojskujočimi se narodi in ki bi, nedostopna vsakemu vplivanju, mogla najti pot, ki vodi k uresničenju naše lastne želje po dosegu trajnega in za vse dele častnega miru.

Svesti si od onega trenutka, ko smo zasedli prestol naših prednikov, velike odgovornosti, katero smo pred bogom in pred ljudmi prevzeli za poverjeno nam usodo avstro-ogrske monarhije, nismo nikdar izgubili izpred oči visokega cilja, da postanejo naši narodi čim prej zopet deležni blagoslova miru. Kmalu ko smo zasedli prestol, se nam je nudila ugodna prilika, da smo skupno z našimi zavezniki storili za doseg častnega in trajnega miru korak, katerega je že naš uzvišeni prednik cesar in kralj Franc Jožef I. zamislil in pripravil. V našem prestolnem govoru povodom otvoritve avstrijskega državnega zbora smo dali tej želji izraz ter smo naglašali, da stremimo po miru, ki bi osvobodil nadaljnje življenje narodov od jeze in maščevalnosti in ki bi jih za cele generacije obvaroval pred porabo oborožene sile.

Naša skupna vlada pa v tem času ni opustila v ponovnih in celemu svetu očitih izjavah izraziti našo in voljo narodov avstro-ogrske monarhije, da se napravi konec krvoprelitju z mirom, kakor je v mislih Vaši svetosti. Osrečuje nas misel, da so naše želje od vsega početka bile obrnjene na isti cilj, ki ga Vaša svetost označujete kot zaželeno svrhu, smo došle nam konkretne in praktične nagibe Vaše svetosti temeljito prevdarili ter prišli do naslednjega sklepa:

Z močjo globoko vkoreninjenega prepričanja pozdravljamo vodilno misel Vaše svetosti, da bi bodoči svetovni red, izključujoč silo orožja, moral biti zgrajen na moralni moči pravice, na gospodstvu mednarodne pravice in zakonitosti. Prožeti smo upanja, da bi povzdiga pravne zavesti človeštvo moralno prerodila. Pridružujemo se torej misli Vaše svetosti, da bi morale in mogle obravnave med vojskujočimi se državami dovesti do tega, kako bi se — ob primernih zagotovitvah — oboroževanje na kopnem in na morju in ob enem tudi v zraku medsebojno in sukcesivno znižalo

do gotove mere in kako bi se po pravici vsem narodom sveta pripadajoče mojje osvobodilo gospodstva ali nadvlade posameznikov ter odorlo ravnopravni porabi vseh.

V polni zavesti mir pospešujočega pomena od Vaše svetosti nasvetovanega sredstva glede obligatoričnega reševanja mednarodnih spornih vprašanj smo pripravljeni, pogajati se tudi o tem nasvetu Vaše svetosti.

Če se, kakor od srca želimo posreči, doseči med vojskujočimi se državami sporazum, ki bi te vzvišene misli uresničil ter s tem dal avstro-ogrski monarhiji varstvo za neoviran nadaljni razvoj, potem ne bo težko, tudi druga sporna vprašanja med vojskujočimi se državami rešiti v duhu pravičnosti in potrebne obzirnosti na medsebojne pogoje obstoja.

Če bi se narodi sveta v smislu nasvetov Vaše svetosti začeli pogajati, mogel bi iz tega vzcvetiti trajen mir; mogli bi doseči popolnosti svobodo gibanja na odprtem morju; mogle bi se vzeti njihovim ramam težka materialna bremena ter odpreti jim novi viri blagostanja.

Navdani od duha zmernosti in spravljivosti, smatramo od Vaše svetosti podane nasvete za pripravo podlago obravnavam za vse pravičnega in trajnega miru in upamo trdno, da so tudi naši današnji sovražniki navdahnjeni od iste misli.

V tem smislu prosimo Vsegamogočnega, naj blagoslovi od Vaše svetosti započeto mirovno delo.

Čast nam je, da se bilježimo kot Vaše svetosti zelo pokorni sin

Karl m. p.

* * *

Odgovor Nemčije na papeževo noto.

Wolffov urad poroča: Odgovor nemške cesarske vlade na mirovno noto njegove svetosti papeža se glasi:

V Berlinu, 19. septembra 1917.

Gospod kardinal!

Vaša eminenca ste izročili njegovemu veličanstvu cesarju in kralju, mojemu najmilostljivejšemu gospodu, pismo z dne 2. t. m. njegove svetosti papeža, s katerim apelira njegova svetost, poln žalosti nad opustošenji svetovne vojne, na vse vladajoče poglavarje vojskujočih se narodov, prav iskreno za mir. Nj. vel. cesar in kralj me je blagovolil obvestiti o pismu vaše eminenca in mi naročil, da odgovorim nanj.

Že dolgo časa zasleduje nj. vel. z visokim spoštovanjem in odkritosrčno hvaležnostjo trud njegove svetosti, da olajša v duhu resnične nepristranosti trpljenje vojne in da pospeši konec sovražnosti. Cesar smatra zadnje korake nj. svetosti za nov dokaz plemenitega in človekoljubnega mišljenja in želi, da bi imel papežev klic za blagor vsega sveta uspeh.

Stremljenje papeža Benedikta XV., da pripravi pot sporazumljenja med narodi, je našlo tembolj simpatično umevanje in prepričevalno podpiranje po nj. vel., ker smatra cesar, odkar je nastopil vladu, za svojo prvo in najsvejšo nalogo, da ohrani namškemu narodu in svetu blagoslov miru. V svojem prvem prestolnem nagovoru ob otvoritvi državnega zbora 25. junija 1888 je obljubil cesar, da ga nikdar ne zapeleje ljubezen do nemške armade in njegovo stališče

napram njej, da bi prikrajšal deželo za blagré miru, če ne postane vojna vsiljena potreba vsled napada na držav ali njene zaveznike. Nemška armada naj nam zagotovi mir. Če bi bil pa mir kljub temu prelomljen, naj bo armada v stanu, da ga zopet častno pribori.

Cesar je dokazal resničnost svoje obljube, ki jo je podal takrat, v 26 letih svojega blagonosnega vladanja, z dejanji, kljub vsem obsovanjem in izkušnavam. Tudi v krizi, ki je privedla do sedanjega sveovnega požara, je šlo stremljenje nj. vel. do zadnjega trenutka za tem, da poravna spor z mirovnimi sredstvi. Ko pa je izbruhnila vojna proti njegovi želji in volji, je izrazil cesar v zvezi s svojim visokim zaveznikom prvi in svečano, da je pripravljen na mirovna pogajanja. Za nj. vel. je stal v dejanski volji za mir nemški narod. Nemčija je iskala v notranjosti svojih nacionalnih mej svoboden razvoj svojih duhovnih in materialnih sil, izven državnega ozemlja pa neomejeno tekmovanje z enakopravnimi in enakočislanimi narodi.

Neoviran razmah mirnih, medsebojno se borečih sil na svetu, bi privedel do najvišje izpopolnitve najplemenitejših človeških sil. Nesrečen zapletljaj dogodkov je ostro prekinil upoln razvoj in izpremenil je Evropo v krvavo bojišče.

Ker upoštevamo važnost izjave njegove svetosti, jo je cesarska vlada resno in vestno premotrivala. Posebne odredbe, ki jih je izvršila v najožjem stiku z zastopstvom nemškega ljudstva, da se posvetuje in odgovarja na začeta vprašanja, dokazujejo, koliko jej je na tem, da v družbi z željami nj. sv. in z mirovno izjavo rajhstaga od 19. julija t. l. najde prave temelje za pravični in trajni mir.

S posebno simpatijo pozdravlja cesarska vlada vodilno misel mirovnega klica, kjer priznava nj. sv. povsem jasno, da mora stopiti vbodoče na mesto materialne sile orožja moralna moč pravice. Tudi mi smo prepričani o tem, da ozdravi bolno telo človeške družbe le z okrepitevijo uravne sile pravice. Po naziranju nj. sv. sledi iz tega, da se morajo znižati bojne sile vseh držav in se mora ustanoviti obvezno razsodišče za mednarodna sporna vprašanja.

Soglašamo z naziranjem nj. sv., da so določena pravila in gotove varnosti za istočasno in medsebojno omejevanje oboroževanja na suhem, na vodi in v zraku, kakor tudi za pravo svobodo in skupno last morja tiste stvari, pri katerih naj dobi, kadar se obravnava, novi duh, ki naj vlada vbodoče v razmerju med državami, prvi, mnogo obetajoči izraz. Samo po sebi bi sledila iz tega naloga, da se ne razsodi nastajajoča mednarodna nasprotstva mnenj z bojnimi silami, temveč z mirovnimi sredstvi, zlasti potom razsodišč. Visoki, mir vzdržujoči učinek razsodišč priznavamo z nj. sv. vred. Cesar-ska vlada bo torej podpirala vsak predlog, ki ga lahko spoji z življenskimi interesi nemške države. Nemčija je vsled svoje zemljepisne lege in svojih gospodarskih potreb navezana na mirno občevanje s sosedi in z daljno tujino. Bolj kakor vsak drug narod ima nemški narod povod, da se uveljavi namesto splošnega sovraštva in boja spravljiv in bratski duh med narodi.

Če bo vodil narode ta duh, tedaj spoznajo na svojo srečo, da je treba poudarjati

v medsebojnem razmerju mnogo bolj to, kar jih druži, nego to, kar jih loči, da je treba posamezna, se odprta sporna vprašanja urediti tako, da se ustvari za vsak narod zadovoljivi življenjski pogoji in da se prepreči tako povrnitev velike katastrofe narodov.

Le na teh pogojih se zgradi lahko trajen mir, ki olajšuje duhovno približevanje in gospodarsko prerobenje človeške družbe. To resno in odkritosrčno prepričanje nam vliva pogum za pričakovanje, da vidijo tudi naši nasprotniki v mislih, ki nam jih pošilja nj. sv. v razmišljanje, primerni temelj, da se približajo pripravam za bodoči mir pod pogoji, ki odgovarjajo duhu primernosti in položaju Evrope.

Dr. Mihaelis, državni kancler.

Njegovi eminenci državnemu tajniku nj. sv. papeža Benedikta XV. gospodu kardinalu Gaspariju v Rimu.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo.

Dunaj, 21. septembra. (Kor. urad.) Uradno razglasa:

Italijanski napad na našo pozicijo na Sicfu je zavrnila naša pogumna posadka v bližinskem boju s z izvrstnim sodelovanjem artiljerije. Sovražnik je imel izdatne izgube; ujeli smo tudi čez 100 mož.

Na vseh drugih bojiščih nobenih posebnih dogodkov.

Šef generalnega štaba.

* * *

Nemško vojno poročilo.

Berlin, 21. septembra. Wolffov urad poroča: Veliki glavni stan, 21. septembra:

Zapadno bojišče.

Armadska skupina prestol.

Ruprehta Bavarskega.

Pod poveljstvom S. von Armina bojujoče se čete 4. armade so uspešno prestale prvi dan tretje bitke v Flandriji. Artiljerijsko delovanje zadnjih dni je naznanjalo, da so priprave Angležov silne. Vsa bojna sredstva, ki jih strnil in uporabljal sovražnik 20. septembra na fronti 12 km, pa so izpričevala o največjem naporu. Zjutraj je nastopilo za mogočnim valom bobnajočega ognja iz topov in metalcev min vseh kalibrov med Langhemarckom in Hollebekom najmanj 9 britskih divizij, med njimi tudi avstralske, ojačene z oklopnimi avtomobili in s plamenicami, da jurpišajo. Po semintje valujočem boju je prišel sovražnik v enokilometersko globino v našo obrambno zono. Proti Paschendaale in Gheluvelu je prodiral od časa do časa še dalje. Zapadno od Paschendaale ga je zavrnil naš protinapad. Južno od ceste Menin-Ypern je ostal del našega ozemlja v sovražnikovih rokah. Na vseh drugih odsekih bojišča smo zavrnil Angleže in jim prizadjali najtežje izgube. Do poznega popoldneva je trajalo vroče borenje. Angleže smo zavrnil v razstreljeno bojišče. Na večer so prišla v boj nova ojačenja, a sovražnik ni mogel pridobiti nič več ozemlja. Kraji, ki leže v bojni zoni, so vsi v naših rokah. Danes zjutraj niso Angleži iznova napadali. Kakor v vseh prejšnjih bitkah v Flandriji so izvršile čete in vodstvo, kar je bilo največ mogoče.

Pri drugih armadah zapadne fronte, na vzhodu in na Balkanu nobenih posebnih dogodkov.

Prvi generalni kvartirni mojster:
von Ludendorff.

Ideja ali dogma?

Ruski boljševiki so s svojo agitacijo za ideje, ki niso v skladu z današnjimi realnimi razmerami na Ruskem, pripravili svoji do-

movini katastrofo, ki preti, da uniči pridobitve zadnje državne revolucije. Ljening in njegovi pristaši so postali sovražniki svojega lastnega ljudstva in njegove svobode; — kakšen strašen zgled!

Socializem je ideja. Prenešana na življenje, dobi obliko, kakršno ji pritisnejo realne razmere. Zato je socializem znanost, ne zgolj politična ali pa strankarska formula. Poznamo nemški, angleški, ruski, francoski itd. — tip socializma. Sodobni socializem namreč ni dogma, ampak spoznanje raznolikih potreb in zahtev resničnega ljudskega življenja. Narodi so različni. Njihove gnotne in kulturne razmere, njihova civilizacija, običaji, jezik, psiha — kako raznoliko, pisano je to polje. Ideje, ki se hočejo udeležiti, morajo upoštevati to raznolikost realnega življenja, zakaj so kakor cvetlice, ki rabijo prikladno zemljo in razumnega gojitelja. Današnji čas nam je pokazal lepe primere, kako ideje na različne narode različno vplivajo. Nemci imajo največjo socialistično organizacijo svetá. Oni so socializem znanstveno predelali, in kakor v vseh drugih rečeh, tako so tudi v tej, uveljavili konsekvantnost razuma. Vkljub temu vidimo, da nimajo moči, da bi izvedli parlamentarizacijo svoje vlade. Kljub svojem organiziranemu socializmu so element, ki ne čuti demokratično. Ruskemu delavcu in inteligentu pa je socializem predvsem čuvsvo. Ruski narod je po svoji duši demokratičen, o čemur priča njegovo vsakdanje življenje, njegovi običaji, njegovo duševno razpoloženje. Kljub temu, da je bila socialistična organizacija na Ruskem majhna in razbita na več smeri, je ruska demokracija zmagala: vrgla je carizem.

Slovenci smo doslej imeli vedno le nemški tip socializma pred očmi. Socialne ideje smo zajemali iz nemških virov, kakor pretežno vsa ostala naša kultura. Prezrli smo, da je naša slovenska natura drugačna kot je nemška, da so naše gospodarske, kulturne, jezikovne in narodne razmere drugačne kot nemške. Ker je socializem to pri nas preziral in se je hotel uveljaviti kot dogma, ni našel za svojo rast ugodnih tal; zato socializem pri nas ni mogel vzbuditi tako socialno, kulturno in demokratično gibanje kot drugje.

Mislím, da bi tisti, ki med nami nam propovedujejo mednarodnost, storili bolje, ako bi zaenkrat o tem poučili Nemce. Nemci razumejo mednarodnost in enakopravnost za druge, ne tudi za sebe. Ko je bil letos otvorjen avstrijski parlament, so nemški socialisti takorekoč zlezli pod klop, namesto da bi možko in odkrito zahtevali, da bodi vsak narod svoboden pri določevanju svoje usode. To bi bilo demokratično in socialistično. Ravnotako je z njihovo spomenico, ki so jo pripravili za štokholmsko konferenco, v kateri pripovedujejo, da si morajo avstrijski narodi šele priboriti svojo avtonomijo. Celo nemški soc. učenjak K. Kautsky, primerja narodnostno reševanje avstrijskih nemških socialistov utopistu Fourierju in njegovim Falanstrom, ki so zaman čakali na milijonarja, ki bi jih uresničil. Da svoje oportunistično ravnanje nekoliko opravičijo, so se polastili terminologije oficijelne nemško-avstrijske in madjarske sociološke znanosti. Pravijo namreč, da Čehi, Slovenci, Hrvati itd. niso narodi, ampak narodnosti. Gotovo nismo Slovenci narod v državno-pravnem, političnem zmislu. Toda narod in politična tvorba, to je država. Slovenci smo narod, ker smo jezikovna in kulturna enota in ker se tega zavedamo, od Trubarjevih časov dalje. Toda politika oportunitete ne more drugače, kot da zataji načela in svobodno znanost. Tako so storili tudi nemški socialisti. Nemški publicist Naumann, ki se ogreva za „srednjo Evropo“ pod vlado nemškega imperijalizma, pripoveduje, da mu je vodilni politik nemške sot. dem. stranke dejal, da je njegova stranka edina germanizatorična moč v Avstriji.

Slovenski socialisti se ne morejo postaviti izven naroda, katerega del so in ostanejo.

Mi čutimo naše narodno zatiranje prav tako kot socialno. Slovenski delavec, mali kmet, nižji uradnik so po svojem socialnem

bistvu in po svoji narodni psihi demokratični element. Angleški delavec pozna zgolj socialni boj; nemški in italijanski poznata socialni in politični boj; češki in slovenski delavec pa poznata socialni, narodni, kulturni in jezikovni boj. Smešno bi bilo, ako bi se hotel slovenski David bojevati v opremi angleškega ali nemškega Goljata.

V tej veliki dobi ne moremo drugače, kot biti edini s svojim narodom, z dušo in telesom sodelovati v boju za njegovo svobodo. V narodnem pogledu stojimo na stališču znane jugoslovanske deklaracije, zakaj strašno bi bilo, ako bi se le trenotek pomišljali nastopiti proti osvobodilnim stremljenjem naroda, katerega sinovi smo. Popolna teritorialna narodna avtonomija v zedinjeni Jugoslaviji — to je naše geslo v tej veliki dobi. Ko dosežemo svojo narodno svobodo, bo naš boj za demokracijo in ideje modernega socializma vse bolj uspešen kot je bil doslej. Kadar bomo svobodni in samostojni, bomo šele mogli misliti na potrebne zveze z drugimi — na mednarodnost. Zgledu ruskih boljševikov ne moremo slediti.

Socializem je ideja. Socialistična stranka ni sama sebi namen, ampak je zgolj sredstvo. Socializem ni dogma. Da moremo idejo uporabiti, moramo proučiti zgodovino naroda, katerega del smo, njegove lastninske, kulturne, verske razmere. In spoznati moramo sami sebe — svojo narodno dušo. Tako postane socializem tudi med Slovenci živa ideja, ne mrtva dogma, kot je bil doslej.

Prvo, takozvano Marxovo internacionalo je razbil ruski nihilist Bakunin. Druga internacionala je bila popolnoma drugačna od prve. Razbila jo je svetovna vojna. Če pride tretja, je danes še zelo dvomljivo. Gotovo pa je, da če pride, bo popolnoma drugačna kot je bila prva in druga.

Jugoslovanski delavci, združite se!

Abditus.

Politični pregled.

= S. L. S. vara javnost. Včerajšnji Sl. N. pripoveduje o seji načelstva S. L. S. se sledeče: Glasovanja se ni vzdržalo le 12 članov — kakor je poročal Slovenec — temveč 21 članov vodstva S. L. S. Torej dokaz, kako vara S. L. S. svoje pristaše. Še bolj zanimiva je pa vest, katero sporoča Sl. N. Narod piše: Kdo je avtor dunajske deklaracije? Udeležnik vodstvene seje S. L. S. nam piše: „Tekom razprav je slavil deželni odbornik dr. Lampé zasluge načelnika stranke dr. Šusteršiča, ki da je tudi v narodnem oziru najzaslužnejši mož. Dr. Lampé je izjavil, da je dr. Šusteršič pravi avtor jugoslovanske deklaracije z dne 30. maja. Ta izjava je dala pristašem deželnega glavarja povod, da so priredili dr. Šusteršiču bučno ovacijo. Opoziciji se je zdela ta trditev od vsega začetka povsem neverjetna, vendar pa se je vzdržala vsakega mnenja. Predvsem zato ker na zborovanju navzoči poslanci: Hladnik, Jaklič in dr. Lovro Pogačnik niso ugovarjali. Zdi se mi, da to ni bilo prav, ker velja v tem slučaju qui tacet, consentire videtur. V kolikor sem sam podučen, je dr. Lampetova trditev povsem neresnična.“ K temu dopisu pristavljamo le toliko, da seveda ni res, da bi bil dr. Šusteršič posredno ali neposredno avtor dunajske deklaracije, in da niti ni sodeloval pri nje končni stilizaciji. Ne moremo si misliti, da bi navzoči državni poslanci proti trditvi dr. Lampeta ne bili ugovarjali, ako je bila izrečena res tako, kakor nam sporoča udeležnik zborovanja.

= Volilna reforma na Hrvaškem. V poučenih krogih trdijo, da je že izdelan načrt za volilno reformo za hrvaški sabor in ga predlože v kratkem cesarju v predsankcijo. Že na prihodnjem zasedanju sabora se prične potem ustavno razpravljanje o načrtu. Načrt temelji na načelu splošne, enake, tajne volilne pravice, izvrševane po občinah. Glasovnice bodo uradno zaprte. Volilec bo vsak hrvaški državlján po izpolnjenem 24. letu. Ker se močno pomnoži število volilcev, pomnože tudi število mandatov od 90 na 119, tako da pride povprečno na 2400 prebivalcev en mandat.

Volilni okraji se bodo tesno naslanjali na upravne občine. S tem se izpremeni mnogo in upravičeno kritizirana samovoljna razdelitev volilnih okrajev grofa Khuena. Načrt najbrže ne najde v saboru mnogo nasprotnikov. Le Frankovci bodo skoraj gotovo živahno ugovarjali z ozirom na število srbskih mandatov in na razdelitev volilnih okrajev.

— **Mir.** Zadnji dnevi nam prinašajo vse polno poročil iz Nemčije, ki se vrte okolo belgijskega vprašanja. Nedokazane govorice so le, da je pripravljena Nemčija izročiti Belgijo. Ali pomembno je, da doslej še ni prišel od oficijelne strani preklic teh vesti. Torej kaže vse, da se pripravlja nekaj, da je morda res storjen od te ali one strani prvi poizkus, da se približata dva glavna sovražnika Nemčija in Anglija. Na drugi strani pa moramo upoštevati zopet kričanje zblaznelih Vsenemcev, ki so zelo vplivni, ker so reprezentantje veleindustrije. Vsenemci so divji aneksionisti in bi spravili najrajši v nemško vrečo ves svet. Če je poleg tega resnica tudi to, kar poroča berlinski „Vorwärts“, da podpira celo vlada početje Vsenemcev, tedaj postaja slika vse bolj nejasna. Vsenemci uprizarjajo zlasti divjo gonjo proti večini v rajstagu in njeni resoluciji za mir in hočejo poglobiti svojo propagando celo s predstavami v kinematografih, z brošurami in letaki, ki naj preplašijo nemški narod pred „plehkim mirom“. Jasno je zaenkrat le to, da sta v Nemčiji v boju dve gibanji — za mir in proti miru — in ki imata obe najbrže zaslombo pri vladi. Vsekakor pa prinese popolno jasnost šele izjava kanclerja v rajstagu. Vsenemci, zlasti eden njih glavnih voditeljev razbrzdani grof Reventlow, groze na vse strani, tudi Avstro-Ogrski, češ. da Dunaj itak ne more nastopati samostojno in je prikovan na Nemčijo. Torej lahko sodimo, da izvršuje tudi monarhija kak pritisk na Nemčijo v smeri, da pridemo do skorajšnjega miru. Prihodnji teden prinese gotovo važne politične dogodke, ker se otvorita drž. zbora pri nas in v Nemčiji.

— **„Avstrija se ne more ločiti.“** V vsememško agrarnem listu „Deutsche Tageszeitung“ se bavi grof Reventlow z raznimi govoricami glede angleških mirovniških poskusov ter svari, naj Nemčija ne nasede Angliji glede rešitve belgijskega vprašanja. Glede poročila nekega drugega vsenemškega lista, da je Nemčija glede Belgije vprašala na Dunaju, izvaja grof Reventlow: „Če Nemčija neče, ni odvisna od Dunaja. V tem oziru tudi ne moremo pritrditi „Kölnische Volkszeitung“, če pravi: Avstrija in Nemčija morata ostati skupaj, in če se loči ena od druge, pade tehtnica na škodo druge itd. Mi smo mnenja, da nam Nemcem ni treba računati z možnostjo ločitve Avstrije, tudi če bi kdo mislil, da utegne nastati v Avstriji tako razpoloženje. Mi trdimo, da se Avstrija ne more ločiti, če Nemčija tega neče. Obžalujemo taka razmotrivanja tudi zaradi tega, ker bi mogla drugod napraviti vtis, da si Nemčija v tem pogledu morebiti ni svesta svoje moči in svojega položaja kot velesila“. Glede te vsenemške nadutosti omenjajo nemški listi, da postopanja grofa Reventlowa ne smemo smatrati tragično, ker je njegov list vajen, da si pomaga s hrupom, če mu zmanjka razsodnosti. To je mogoče; pozabiti pa ne smemo, da je stranka grofa Reventlowa tista, ki pošilja brzojavke cesarju, cesarjeviču in Hindenburgu, in da — kar je važnejše — dobiva od adresatov odgovore, ki pritrjujejo njenemu postopanju.

— **Meščanska mirovna konferenca v Bernu.** „Az Est“ poroča o predzgodovini v Bernu sklicane mirovne konference. Kongres bo razdeljen na sedem odsekov; vsak odsek bo samostojno obravnaval. Razpravljalo se bo o naslednjih vprašanjih: A 1.) Proti interesom in željam narodov se ne smejo izvršiti nikake aneksije ali teritorialne koncesije. Tudi regulacije mej se smejo izvršiti le na podlagi ljudskega glasovanja. 2.) Pravice narodnosti se morajo zagotoviti v mejah držav. 3.) Protest proti gospodarski vojni. 4.) Zagotovitev prostosti morja. 5.) Razoroženje. 6. Parlamentarna kontrola vnanje politike. 7.) Obligatorična razsodišča, ki imajo razsojati v bodoče o spornih vprašanjih med državami. B. Države se zave-

žejo, da naperijo skupno diplomatično, gospodarsko in vojaško akcijo proti državi, ki bi se branila, izročiti razsodišču kako sporno zadevo, ter bi jo hotela rešiti z orožjem. C. Države naj sklenejo znižanje oboroževalnih stroškov. Na kongres je povabljenih 40 članov. Zastopali bodo: Avstrijo dr. Lamash in dr. Friedl; Ogrsko grof M. Karolyi, Aleksander Giesswein, Edvard Makai in dr. O. Jaszi; Nizozemsko dr. Dresset-Huys, dr. Löwen in dr. Rutgers; Angleško Ch. Buxton, D. Hobson, K. Williams in dr. Lawrence; Francosko Romain-Rolland, dr. Cabba in dr. Dennys; Nemčijo dr. Schücking, dr. Wehberg, dr. Quidde in Edvard Bernstein; Švedsko in Norveško A. Branting, dr. Lagge in dr. Bugge-Wickfoll, Belgijo P. Otlet in H. Lambert; Italijo dr. Umani in dr. Colajani. Kongres bo trajal več tednov. Ogrski povabljenici so odboru kongresa že naznanili svojo udeležbo; udeležba ostalih povabljenec je odvisna od tega, če dobe od svojih vlad potne listine.

— **Revolucionarno mirovno gibanje v Italiji.** Socialistična stranka je razposlala krajevnim skupinam okrožnico iz te je razvidno, da so ustanovile v stranki socialistično revolucionarne skupine za Milan, Turin, Firence in Neapel. Sedež izvrševalnega odbora teh skupin je v Firenci, ki hoče dobiti na bodočem strankinem zboru vpliv. Te skupine zastopajo mnenje, da je za Italijo že potekla doba navadne obrambe; dalje hočejo iztrebiti iz stranke nedoločnost mišljenja in hočejo strniti vse revolucionarno agitacijo na to, da se izsili takojšen mir.

— **Socialistična mirovna propaganda v Italiji.** „Popolo d' Italia“ priobčuje besedilo zaupne okrožnice generalnega tajnika soc. dem. stranke, zaradi katere so zaprli Lazzarija. Okrožnico so dobili socialistični župani in jih prosi, naj odgovore, za katero od sledečih dveh metod se odločijo, da izsilijo takoj mir. Ali naj prisilijo s svojim postopanjem vlado, da razpusti vse socialistične občinske uprave, ali odstopijo na povelje stranke sami od sebe. „Popolo d' Italia“ imenuje okrožnico hudičev manever in pozivlja vlado na stroge odredbe.

Dnevne beležke.

— **Očesne bolezni.** Opozarjamo naše čitatelje na oglas dr. Botterija.

— **Sladkor se podraži za 30 vinarjev!** Odsek za prehrano je imel sejo, na kateri je razpravljalo o novi ureditvi prometa s sladkorjem. Pridela se letos najbrže le 6 in pol milijonov meterskih stotov sladkorja, potrebujemo pa ga 8 milijonov. Torej bodo znižali izmero sladkorja za vsako osebo in obenem podražili sladkor v nadrobni prodaji za 30 vinarjev rpi kg. Po daljši debati je bil sprejet predlog nemško nacionalnih poslancev dr. Freisslerja in Tenfta, ki pravi, da načelno priznava potrebo, da se zviša cena za sladkor, a da ostane odgovornost za pravo kalkulacijo podražitve na vladi.

— **Tisti ki lahko vzdrže.** Letni zaključek avstrijske družbe za izdelovanje orožja izkazuje čistega dobička 18 milijonov 345 tisoč 189 K. Dividenda znaša 100 K. Nominalno vrednost akcij povišajo od 200 na 300 K, s tem se zviša akcijski kapital na 15.750.000 K.

— **2000 nakaznic za moko ukradenih.** Iz pisarne mestne aprovizacije v Zagrebu je bilo ukradenih 2000 nakaznic za moko. Dokler ne natisnejo novih nakaznic, ne smejo prodajati trgovci moke.

— **28 vagonov sadja** — za krmo prešičem. Dunajska „Arbeiter-Zeitung“ poroča: Med tem ko prodajajo na Dunaju sadje za take oderuške cene, da jim sploh ne vemo imena, gnije na dunajskem vzhodnem kolodvoru 27 vagonov sadja in 1 vagon buč in končno bo ta gniloba še za prešičjo krmo preslaba. Najbolj razdražljivo na vsej stvari je, da ne gre morda za naročilo privatnika, kateremu napravljajo pri spravljaju težave, temveč da gre za naročilo gospodov, ki uživajo pri vseh transportih največje prednosti, gospodov od 12. oddelka vojnega ministrstva, vojaško oskrbovalno skladišče

Dunaj. Po njihovi krivdi gnije četrt milijona kilogramov sadja in buč, ki tako oškodujejo javno gospodarsko življenje in nalagajo obenem državi velike stroške. 30. avgusta je prišlo 15 vagonov jabolk, hrušk in češpelj iz Verčibrove ob srbski meji. Prejemnik: 12. oddelek vojnega ministrstva, vojaško oskrbovalno skladišče. Najbrže je bilo namenjeno sadje za oskrbo vojakov. Čez 60 ur so odposlali blago kemično farmaceutični tovarni Tribuswinkel. Ta ni mogla porabiti blaga in ga je poslala pivovarni v Brunnu. Od te tovarne je prišlo blago zopet nazaj na vzhodni kolodvor in 11. septembra je bilo iznova avizirano vojaškemu skladišču na Dunaju. Nato so odposlali blago v nekatere kraje na Ogrskem in Zgornje Avstrijskem, kjer so taborišča ujetnikov. Tukaj so porabili sadje za krmo prašičem. Ali prišlo je še lepše: 14. septembra je prišlo na isti naslov zopet 10 vagonov češpelj, 1 vagon buč, 1 vagon jabolk, 1 vagon hrušk. 17. septembra, torej po treh dneh, stoje vagoni še vedo na vzhodnem kolodvoru in seveda že gnije sadje. Iz vagonov se cedi gnila juha.

— **Centrala za krmila.** Komisija za vojno gospodarstvo se je v četrtek bavila s centralo za krmila. Ministerialni svetnik dr. Načkh je podtl pojasnilo o organizaciji in razvoju te centrale. Poslanec baron Pantz je zahteval samostojno central za seno in slamo, ki naj se priklopijo poljedelskemu ministrstvu. Protestiral je v imenu alpskih dežel proti temu, da se jemlje kot merilo razdelitve na kronovine o katastru izkazana površina njiv in travnikov brez ozira na to, kakšna je ta površina, vsled česar so alpske dežele pri rekvizicijah zelo oškodovane ter so morale oddati preveliko število govede. Govornik je zahteval, da se krma ne sme porabljati za krmiljenje divjačine in da se zniža število vojnih konj v zaledju. Poljedelski minister grof Silva-Tarouca je opozarjal, da je glede pašnikov že primerno ukrenil ter posestnike lovišč že obvestil, da za divjačino ne more dajati krmne na razpolago. Pojasnila vlade je vzela komisija na znanje.

— **Nenavaden proces.** Iz Budimpešte poročajo: Pred civilnim senatom budimpeštanskega sodnega dvora se je pričela 20. septembra nenavadna razprava. „Diplomat“ grof Dadda toži „Nemško banko“, da mu plača tristo tisoč kron kot povrnitev stroškov, ki jih je imel s tem, da je posredoval, da se doseže s srbsko vlado poseben mir. To posredovanje je pričel po nalogu nemškega poslanika v Bukareštu barona v. dem Busche. O tem je vedel tudi carigrajski nemški poslanik baron Wangenheim, interveniral je pa profesor na orientalski akademiji v Budimpešti Adolf Strass. Pogajanja so se vršila v Budimpešti in baron Busche je obljubil Daddaju, da mu povrne Nemška banka vse stroške. Nemčija je pa silila potem na vojaško odločitev in Daddajev trud je ostal brezuspešen. Zato ni hotela povrniti banka stroškov. Dadda je dokazal s potrdili, da je izdal denar resnično po naročilu vlade. Zastopnik „Nemške banke“ je izjavil pri obravnavi, da ni dobil v tej zadevi nikakršnih navodil od ravnateljstva, zato prosi za preložitve razprave. Razprava je preložena na 22. oktober.

Aprovizacija.

Drobiž. V naznanilih za razdelitev blaga med stranke, ki imajo izkaznice ubožne akcije, opozarja mestna aprovizacija vedno na to, naj pripravijo stranke drobiž. Pripetilo pa se je, da so posamezniki to naročilo napačno razumeli. Prinesli so s seboj same vinarje in groše, katerih štetje je blagajničarje še bolj zaposlilo kakor menjavanje debelega denarja. Drobiž v naznanilih mestne aprovizacije je seveda umeti tako, da pripravijo stranke točno tisto svoto denarja, ki je potrebna za stranki odmerjeno količino blaga.

Nedoraslih otrok ne pošiljajte po blago! Stranke pošiljajo zadnje čase nedorasle

otroke v cerkev sv. Jožefa po blago. Večkrat se drenajo med odraslimi pet do šest let stari otroci, ki sežejo s čelom komaj do blagajniške mize, prinesejo v papir zaviti denar in večkrat niti ne prave vsote. Ker se s tem zadržuje poslovanje, opozarjamo vse stranke, da smejo odslej dalje po blago le nad deset let stari otroci. Vrtarju je naročeno, da ne bo pustil manjših v cerkev.

Uradne ure pri osrednji krušni komisiji na magistratu. Osrednja krušna komisija na magistratu Galotova hiša pritličje posluje vsak delavnik le od 9. do 12. dopoldne. Istotam se sprejemajo med uradnimi urami tudi priglasitve in odglasi novih strank. Kdor hoče koga prigrasiti, mora poleg hišne legitimacije, katero ima vsak hišni gospodar, prinesiti seboj tudi policijsko zglasilnico. Brez teh listin se ne vpiše nobene osebe v zapisnik za živilske karte.

Listnica uredništva.

„Radoveden.“ „Deklaracija“ pomeni toliko kot napoved, izjavo. Blagovna deklaracija — napoved, prijava blaga pri carinskem uvozu. — „Deklaracija“, ki jo je predsednik jugoslovanskega kluba prebral dne 30. maja 1916 se glasi tako-le: „Podpisani, v jugoslovanskem klubu združeni poslanci izjavljajo, da zahtevajo na temelju narodnega načela in hrvaškega narodnega prava združitev vsega ozemlja monarhije, na katerem stanujejo Slovenci, Hrvati in Srbi, v samostojno, vsakega narodno-tujega gospodstva pristo, na demokratični podlagi zgrajeno državo pod žezlom habsburško-lotarinške dinastije in da se potrudijo za uresničitev te zahteve svojega enotnega naroda z vsemi močmi.“

Ivan Z. Vi se motite. Cesar Karl I. ni prisegel na ustavo. 31. maja 1917 je izjavil: „... Aus diesen Erwägungen, habe ich mich entschlossen, die Ablegung des Verfassungsgelöbnisses dem hoffentlich nicht fernem Zeitpunkt vorzubehalten (to se pravi: vsled teh premotirvanj sem se odločil, priseči na ustavo še-le v obdobju, ki — upajmo — ni predaleč).“

Zupan, Trž. Imate prav. Le tisti, ki vedno v delavskem časniku sledi razvoju dogodkov, ve vse to prav presoditi. — Meščanski listi zastopajo koristi svojega razreda.

Zadnje vesti.

Papež in Italija.

Berlin, 21. septembra. „Berliner Tagblatt“ sporoča sledečo vest „Petit Parisien“ iz Rima: V zadnjem času so se vršili osebni pogovori med visokimi političnimi funkcionarji in cerkvenimi dostojanstveniki. Razgovori so temeljili najbrže na zadnji papeževi noti. To je od l. 1848 prvič, da so se vršili med kurijo in kraljestvom neposredni razgovori visokih funkcionarjev.

Bombe na otok Lošinj.

Rim, 20. septembra. Agenzia Stefani poroča: V noči na 19. t. m. je učinkovito bombardiralno pomorsko letalo ladjedelnice in zasidrane enote v luki Privlaka na otoku Lošinj in je zagnal več ton eksplozivnih snovi, ki so eksplodirale in zadele. Kljub močnemu obrambnemu ognju se je vrnilo letalo nepoškodovano. — Od merodajnega mesta pripominjajo k temu poročilu: Vrgli so 5 bomb, ki niso napravile nobene škode.

Bombardiranje Metza.

Berlin 21. septembra. „Metzer Zeitung“ poroča: V nedeljo zvečer so vrgli sovražni letalci na Metz 150 bomb raznih kalibrov. Dva meščana sta mrtva.

Argentinijska in Nemčija.

London 21. septembra. „Central News“ poročajo iz Buenos Aires 20. septembra: Argentinski senat je sklenil 321 glasovi proti 1 glas, da se ustavijo diplomatski stiki z Nemčijo.

Haag 21. septembra. Iz Buenos Aires se poroča: Vkljub sklepu senata glede preloma z Nemčijo se stiki z Avstro-Ogrsko za enkrat ne ustavijo.

Belgijsko vprašanje.

Berlin 21. septembra. V razpravi o vprašanju, da se obnovi Belgija piše „Vorwärts“: Pametno je stališče: Mi vrnemo Belgijo; ne mislimo pa na to, da bi izročili Alzacijo-Loreno ali kak drug kos državnega ozemlja. Na izročitev Alzacije-Lorene, to naj vedo na Francoskem, ne misli na Nemškem nikdo, tudi noben pristav najskrajnejše levice. Če hoče imeti Francija Alzacijo-Loreno, potem mora premagati Nemčijo tako temeljito, da bo vsak odpor proti sovražnikovi zahtevi popolnoma nemogoč.

„Volks Zeitung“ pozdravlja v nekem berlinskem brzojavnem poročilu „Münchener neueste Nachrichten“ izraženo mnenje glede Belgije, ki je označuje kot sklep državnega vodstva. List pravi, nemški narod neče ničesar vedeti o vsenemški gonji glede svetovnega gospodstva, živeti hoče v miru in prijateljstvu z vsemi sosedi, tudi z Belgijci.

Casopisje desnice izraža odpor proti izjavi „Münchener neueste Nachrichten“. „Kreuz Zeitung“ izjavlja, da bi bilo popuščanje v prilog angleškemu stališču velika napaka.

Nemiri v gornji Italiji.

Ženeva, 21. septembra. Iz Liona se poroča, da so odšle močne francoske in angleške čete v Italijo, da uduše naraščajoče nemire in revolte v zgornjeitalijanskih mestih. Italijanske čete so se branile, nastopati proti upornikom, ter so se udeleževale demonstracij.

Odločitev in konec.

Karlsruhe, 21. septembra. Od italijanske meje se poroča: Glasom brzojavnih poročil angleških listov je izdalo italijansko vrhovno vojno poveljstvo dnevno povelje, ki naznanja skorajšnjo odločitev in konec vojne.

Kerjenski in Kornjilov.

Basel 21. septembra. Glasom poročil iz Petrograda je izjavil Kerjenski, da so Kornjilova vodili domoljubni nagibi, vsled česar vlada ne more odobriti proti Kornjilovu naperjenega sodnega postopanja. Možno je tudi, da se doseže sprava med Kerjenskim in Kornjilovim.

Ženeva, 21. septembra. Iz Petrograda se poroča: Tujci zapuščajo mesto. Med političnimi strankami in pri oblastih traja zmeda dalje. K temu je mnogo pripomogla tudi tajinstvenost glede Kornjilova. Direktorji petorice ne uživa zaupanja pri izvršilnem odboru delavskega sovjeta. Z druge strani se dozdeva, da se misli Kerjenski demokratičnemu kongresu dne 25. septembra predstaviti z novim ministrstvom. Kerjenski deluje baje na to, da bi bil izvoljen za predsednika ruske republike. Levo krilo delavskega odbora se temu upira ter stremi po diktaturi revolucionarnega proletariata.

Preureditev ruske vojske.

Petrograd 21. septembra. (Agentura) Vojni minister Verhovskij je govoril v glavnem odboru delavskega in vojaškega sovjeta ter izjavil, da je njegova glavna naloga notranja preuredba ruske armade tako, da bo mogla braniti Rusijo pred vnanjimi in notranjimi sovražniki.

Pogajanja s kozaki.

Petrograd 21. septembra. (Agentura) Delegati vojaškega in delavskega sovjeta so pričeli včeraj po direktni telefonski zvezi med Petrogradom in Novočerkaskim pogajanja z namestnikom hesmana donskih kozakov glede razmerja med vlado in samoupravo kozakov.

Novočerkask 21. septembra. (Agentura) V skupščini članov samouprave donskih kozakov je govoril hetman Kaledin. V obširnem govoru je pojasnil svoje stališče nasproti provizorični vladi ter izjavil odločno, da nikdar ni stremil po vpostavi starega vladnega sistema niti po politični ločitvi donskega ozemlja od Rusije. Ponovil je svojo izjavo, da mu je bilo uporno gibanje Kornjilova popolnem neznano. Končal je z besedami: Ne bom se skrival za hrbtom kozških čet. Pripravljen sem, stopiti pred sodišča, da

pred provizorično vlado prodam izjavo o mojih dejanjih.

Vojni minister navaden vojak.

Petrograd 21. septembra. (Agentura) Bivši vojni minister Savinkov je prosil, da se ga uvrsti kot navadnega vojaka v četo na fronti.

Amerika.

Berlin, 21. septembra. Wolffov urad poroča: Troelstra poroča, da šteje liga za mir v Zedinjenih državah 2 milijona članov. Število članov socialistične stranke v Ameriki se je v kratkem času popeterilo.

Berlin, 21. septembra. Pariška izdaja „New-York-Heralda“ poroča, da so pristopili vsi državni nastavljenici Zedinjenih držav, 600 000 oseb delavski zvezi. To se je zgodilo po dogovoru med Wilsonom in Gompersom. Ta sklep smatrajo za veliko zmago delavske stranke.

Nemško večerno poročilo.

Berlin, 21. septembra. Wolffov urad poroča: Na levem bregu Dvine so nemške čete prodrle ruske pozicije severozapadno od Jakobstadta. Dosedaj je zglasenih 1000 ujetnikov in znatno število uplenjenih topov.

Primarij

od oddelka očesne bolezni deželne bolnice

Dr. A. Botteri

je otvoril svoj ambulatorij

Beethovnova ulica štev. 6.

Ordinira od 10—12 in od 2—3.

Najbolj zanimiv in najboljši slov. ilustrirani tednik so:

TEDENSKÉ SLIKE

ki priobčujejo vsak teden **mnogo zanimivih slik z bojišč** in o drugih važnih aktualnih domačih in tujih dogodkih, ter obilo zanimivega čtiva: pesmi, povesti, **jako zanimiv, lep detektivski roman**, poučne članke in črtice iz gospodinjstva, zdravstva, vzgojeslovja, tehnike in sploh vseh strok poljudnega znanstva.

„TEDENSKÉ SLIKE“ so nepolitičen in nestrankski ilustriran tednik, ki je posvečen le zabavi in pouku.

„TEDENSKÉ SLIKE“ bi naj imela naročene vsaka rodbina, vsaka gostilna, kavarna, vsako društvo itd. Zahtevajte „TEDENSKÉ SLIKE“ povsod in pridobivajte naročnikov.

„TEDENSKÉ SLIKE“ stanejo četrt leta K 3'80 pol leta K 7'50 in celo leto 15— K. Naročite si „TEDENSKÉ SLIKE“ takoj!

Pošljite nam svoj naslov in pošljemo Vam 1 številko „TEDENSKÉ SLIKE“ za stonj in poštne prosto na ogled.

Upravištvu lista „TEDENSKÉ SLIKE“

Ljubljana, Františkanska ulica 10/1.

Častna dolžnost vsakega sodruga in sodružice je, da se naroči na delavsko glasilo, ki izhaja v njihovem materinem jeziku in ga po svoji moči razširja.